

GEORGE DANDIN sau SOȚUL PĂCĂLIT de Molière

În ceea ce privește intriga, această comedie a lui Molière nu conține mai mult decît o snoavă populară cum vor fi circulat multe în acea vreme, și a cărei prelucrare pare a fi, de n-am ține seama decît de situațiile tipice și de replica din final, pe care soțul păcălit o rostește cu pretenție de paremie, anume că de o nevestă „dată dracului” n-ai altă scăpare decît „să te arunci în fîntină”. Privită cu ochi de sociolog, comedia este o ilustrare simbolică a lumii de atunci, vizînd relațiile matrimoniale, în cadrul frecventelor mezaianțe dintre o nobilime scăpătată și o burghezie dornică de purvenire. Prin căsătorie, George Dandin capătă particula de noblețe, iar nobila sa soție, un viitor asigurat. Contradicția (și conflictul) apar din „nepotrivirea de caracter”. Comportamentul grosolan, neșlefuit al soțului contrastează cu manierele alese ale soției, care, în consecință, nu se poate îndrăgosti decît de un om din casta sa. George Dandin este un soț nefericit, chinuit de gelozie, obosit de pîndă, dar obstinat în hotărîrea de a arăta socriilor pe soția sa, infidelă, în flagrant delict de adulter. Și, desigur, nu reușește, ba, tocmai cînd se credea stăpîn pe situație, aceasta se răstoarnă cum nu se poate mai concret, George Dandin ajungînd de sus — jos, adică, din balconul casei sale, în stradă, pentru ca să cerșească la rîndul său soției să-l lase să intre în casă. E în firea oamenilor, nu numai a socriilor lui George Dandin, să nu creadă în răsturnări de situație. Așa că ei se indignează, dar noi, spectatorii, care am văzut scena, facem haz. Totul s-ar sfîrși aici, dacă n-am observa că hazul nostru e întrucîtva mai puțin liber decît la o glumă bună. În spatele nostru, Molière pare că zîmbește malițios și tace. La urma urmei, cine rîde, mulțumit de sine, de păcăleala altuia, se poate păcăli el însuși. Dar chiar risul nostru pare a fi nemulțumit ; e un ris echivoc, pe jumătate cu simpatie pentru George Dandin, pe jumătate cu antipatie pentru infidela și isteata-i soție. În rest, o ușoară stupefacție în fața neîncrezătorilor socri, atît de împăcați cu aparențele, în care, ciu-

dat, pentru o clipă ne recunoaștem. Și înțelegem că obstinatul George Dandin nu se poate împăca în ruptul capului cu aparențele, pe care nu numai rafinata clasă nobiliară, dar toți oamenii rafinați și cu frumoase maniere din toate timpurile se întrec în a le salva. George Dandin e prea cinstit și prea simplu pentru atare complicații și ascunzișuri sufletești, și de aceea rămîne mereu să fie păcălit ; prin încăpățînarea lui, reia la nesfîrșit, pentru noi, de la capăt, lecția comediei.

Inspectacolul lui Jean-Paul Roussillon de la Comedia Franceză, această lecție n-a fost intru totul înțeleasă. Umorul echivoc conținut de piesă, în ciuda situațiilor de farsă, l-a hotărît pe regizor să-și îndrepte viziunea interpretativă mai mult către dramă ; și, cînd zice astfel, zice către viață, căci drama, gnoseologic vorbind, este fructul artistic al deschiderii ochilor oamenilor asupra vieții obișnuite. Comedia și tragedia nu sînt fructele artistice ale observării vieții, ci demonstrații ale puterii omului de a viețui ; ele au de-a face cu dezirabilul și indezirabilul, în ordinea lor ideală. Personajele de comedie, ca și cele de tragedie, au o puritate pe care n-o întîlnim la cele din viață sau din dramă ; au, în fapt, puritatea argumentelor oricărei demonstrații. Interpretate în cheia realistă pe care o oferă drama, ele își pierd strălucirea ; grandoarea lor comică sau tragică se restrînge pînă la limitele meschinului. E ca și cum un teoretician ar renunța la puritatea unei definiții pentru a indica în mod concret însăși obiectul de definit ; or, aceasta se admite numai cînd acel obiect este indefinisabil. Astfel *dramatizată*, comedia lui Molière a rămas deasupra spectacolului, tot așa cum orice definiție rămîne deasupra oricărui definit, fixîndu-i limitele. Spectacolul este mai mărunt decît piesa. Robert Hirsch, talentat actor al Comediei Franceze, n-a mai putut interpreta pe George Dandin, eternul soț păcălit, ci pe un țaran, ce-i drept păcălit și el de nevestă, foarte nervos și necăjit, dar la al cărui necaz nu participăm decît din rațiuni umanitariste. Isteata-i soție, în interpretarea actriței Denise Gence, mi-a apărut cu atît mai insuportabilă cu cît își reclama dreptul la libertate și libertinism în tonalități de tragedie shakespeariană — desigur, în sens realist, e o modalitate de a-ți impune voința prin afectarea suferinței. Bastonadele, incurcăturile, confuziile cerute de comedie au fost cît mai mult trecute cu vederea, ca să nu împiedice desfășurarea dramei ; în schimb, cuplul socriilor, cu statice și protocolare atitudini de nobili judecători, nu aparține nici dramei și nici comediei, ci poate unui tablou vivant, după altul, de epocă.

Constantin RADU-MARIA